

Маріан Токар

кандидат історичних наук, професор, директор НДІ державотворення і публічного управління Карпатського університету імені Августина Волошина (Ужгород)

ВЯЧЕСЛАВ ЧОРНОВІЛ І ПЕРСПЕКТИВИ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ

*«РУХ залишатиметься доти, доки він буде потрібний Україні...»
Вячеслав Чорновіл*

У тезах роздумів робиться акцент на одну з особливостей актуалізації Вячеславом Чорноволом проблем партійної розбудови, а саме – поетапної ходи Народного Руху України відповідно до суспільно-політичних реалій та вимог часу. Цього РУХ потребує і сьогодні, так само як і Україна! Упродовж 30-річної діяльності РУХУ, звісно, було чимало перемог і поразок. Неодноразово у колі «рухівців» поставало питання «що робити?» і «як рухатися далі?».

У цьому контексті нам імпонують думки В. Чорновола в часи, коли сама організація, зробивши велетенський внесок у відновлення Незалежності України, опинилася перед новими і не менш складними викликами. Адже саме він задавав так потрібний тоді тон «руху без зупинки», невпинно пояснюючи як друзям, колегам, партнерам, так і супротивникам, ворогам, що надважливий поетапний поступ – досягання конкретних цілей і поступовий рух у напрямку вирішення інших, наступних.

Якою бачив партію В. Чорновіл? У грудні 1992 року на Четвертих Великих зборах НРУ в своєму виступі він настійливо підкреслював, що «РУХ залишатиметься доти, доки він буде потрібний Україні»¹. Вячеслав Чорновіл уже на той час визначав два основних етапи у діяльності РУХУ, символічним вододілом яких була подія 1 грудня 1991 року – «переможний референдум»: «до» – це етап здобуття державної незалежності (1) і «після» – це етап державотворення (2). Навіть зміст цих етапів говорить про ту ключову місію та відповідальність рухівців за долю відродженої України, яка була на них покладена. Вочевидь, розглядаючи Народний Рух України як одну з провідних політичних партій національно-демократичного спрямування, Чорновіл міг передбачити й інші етапи організаційного розвитку в унісон із подальшим державотворенням України.

---

¹ Чорновіл В. Про соціально-політичну ситуацію в Україні і завдання Руху. *Тисяча років української суспільно-політичної думки*: в 9-ти т. К.: Дніпро, 2001. С. 245.

Але, тоді ж, ніби передбачаючи внутрішні й зовнішні «негаразди», Чорновіл закликав позбутися ейфорії демократів від досягнення Україною державної незалежності. Адже ця ейфорія породжувала віру в так небезпечну тезу, яку, на жаль, доводиться чути і сьогодні з вуст багатьох українців, про те, що мовляв РУХ свою місію виконав. Відтак, невдовзі подібні настрої призвели до кризи, до розколу, до серйозних розбіжностей, за словами Чорновола, «в поглядах на роль РУХУ в політичному житті суспільства, методи його діяльності, його майбутнє»².

Це важкий, але необхідний урок, який потрібно засвоїти сьогодні прихильникам НРУ, коли Україна віддзеркалює нашу ходу, наші бажання і наші можливості. Після загибелі В. Чорновола Народний Рух України відійшов у політичну тінь. Це етап «організаційного затишшя». Тоді справдилися сподівання антиукраїнських сил, які вбачали в НРУ наприкінці 1990-х років центр української національної консолідації та намагалися нанести по ньому нищівного удару. Фактично тоді партія стала жертвою великих інтриг і тогочасної партійної системи. Ні події Помаранчевої революції, ні Революція Гідності не змогли вплинути на повноцінне відродження партії.

Виходячи із сучасної суспільно-політичної ситуації та загроз національній державності, вважаємо, що настає час реанімувати РУХ як повноцінну і конкурентоспроможну партію. А це можливо зробити саме на ідеях, які виношував ще при житті сам Вячеслав Чорновіл. Народний Рух України має відродитися як масова політична партія консервативного націонал-демократичного напрямку із чіткими державотворчими цілями. У цьому контексті треба говорити про сучасний стан розвитку партійництва та його перспектив в Україні, та місце модерної націонал-демократії загалом.

Сьогодні РУХу приходить виборювати місце серед різнобарвної партійної системи, яка в наші дні вирізняється правовою хаотичністю. Високий рівень небезпеки для державності представляють понад усе проросійські партійні проекти. Поряд із парламентськими партіями-блоками маємо і новітнє явище в сучасній українській партіології та електоральній історії – ребрендингові партії. Особливо їх поява відчутна в регіонах. Головна їх суть – під «локал-патріотичними», «домашніми» й «командними» ребрендами приховані не стільки інтереси громадян, скільки інтереси конкретних олігархо-бізнесових клік. Механізми пропаганди таких політгруп зазвичай копіюють стиль «Слуги народу» – «про все і ні про що» та базуються на подібній кадровій політиці, популізмі й на, переважно, соціально-економічних почуттях громадян України.

---

² Там само, С. 245–246.

Вистачає маніпуляцій і у середовищі «партнерів». Головна фішка українських партій, які себе відносять до націонал-патріотичних сил на всіх виборчих процесах – їхня єдність! Найперше, мова про «Європейську солідарність», «Свободу», «Народний Рух України», «Альтернативу» і «Національний корпус», варіативність «Республіканських», «Народних» та інших партій. Спільність ідей, а подекуди і напрямів діяльності не піддається значним сумнівам. Але попри зовнішню гру на публіку найбільш популярних із них, на жаль, відчутним є паразитування на цій темі. Як результат, в Україні не існує націонал-демократичної коаліції. Причина? Амбіції більших партструктур цього спрямування – одноосібний героїзм (привласнення здобутків Незалежності, Революції Гідності, захисту від російської агресії), олігархічні «хвости», фінанси, кукловодство, воля (чи безвольність) регіональних лідерів та ін. Принаймні, так виходить на даний момент після моніторингу даного питання й спроб бодай якимось чином пов'язати голослівні обіцянки осередків цих партій із об'єктивним бажанням їх реалізувати після парламентських і місцевих виборів.

У такій ситуації Народний Рух України має повернути собі авторитет державницької політичної сили із залученням до його лав найкращих представників громадянського загалу, молоді. Партії також треба повернути інтелегентне, демократичне обличчя, залучаючи до діяльності інтелектуальний потенціал як діячів культури, письменників, митців, музикантів, педагогів і науковців, так і підприємців, військових, спортсменів, медиків, представників майже всіх соціальних груп і різних національностей.

На імідж партії негативно впливає і психологічний фактор. Найперше, слід відкинути будь-які закиди щодо того, що Народний Рух України свою історичну місію виконав, виборовши для українців Незалежність Держави і далі йому немає чого робити. Так, тоді на зламі 1980-х – 1990-х років він стояв у авангарді борців за Незалежність України і виборов її, але сьогодні – час відстоювати цю Незалежність і боротися, по-перше, із зовнішніми та внутрішніми проросійськими агентами впливу, які шляхом «мижебратської» ідеології тримають українців на рабському повідку, а по-друге, із недоелітними політиканами та їхніми політичними командами й ребрендингованими олігарх-клубами, що за допомогою популізму дурманять голови громадян. Сучасний стан державотворення не легший за період перших років державної самостійності.

І Народний Рух України, маючи суспільно-політичну історію, сьогодні вже стає іншим. У нього молоде, інтелектуальне, патріотичне, повне запалу й жаги до кращого життя обличчя! І найголовніше – завдяки таким людям, справжнім громадянам, патріотам України, котрі хочуть і знають як жити в

мирі, єдності й добробуті – є впевненість у завтрашньому дні! Сьогодні далеко не зайвими є й слова В. Чорновола, сказані на установчому з'їзді НРУ в Києві 10 вересня 1989 року: «Ми усвідомлюємо, що сьогоднішня Україна – це велика фізична і духовна руїна. І треба докласти немало праці, щоб піднести з дорожнього пороху розтоптану національно-державницьку свідомість нашого народу»³. Слова надзвичайно актуальні сьогодні. Тому у РУХу є перспективи...

Народний Рух України – це традиційна, історична, українська політична сила, яка, вважаю, враховуючи вище сказане, має моральне право повноцінно повернутися у велику політику й розраховувати на успіх у вирішенні державотворчих завдань, стати акумулятором збереження і примноження українських національних цінностей та інтересів.

Завершимо свої роздуми ще одними безсмертними словами Вячеслава Чорновола з того ж таки виступу: «Без руху вперед життя завмирає. Ми йдемо вперед, ми змінюємося в дорозі, як змінюється наше многотрудне буття...»⁴. Державі теж потрібен рух, новий етап розвитку. То ж РУХ свою місію ще не виконав і на нього чекає чимало державотворчої роботи.

Токар Маріан. Вячеслав Чорновіл і перспективи Народного Руху України. В тезах робиться спроба актуалізувати питання відродження Народного Руху України. Вказуються вислови В. Чорновола з приводу партійного життя. Описано бачення стану сучасного партійного середовища в Україні та перспективи відродження НРУ як партії.
Ключові слова: В. Чорновіл, Народний Рух України, РУХ, партія, відродження.

Tokar Marian. Viacheslav Chornovil and perspectives of the Narodnyj Rukh of Ukraine. In the theses an attempt is made to actualize the issue of revival of the Narodnyj Rukh of Ukraine. V. Chornovil's statements about party life are indicated. The vision of the state of the party environment in Ukraine and the prospects of the revival of the NRU as a party are described.

Key words: V. Chornovil, Narodnyj Rukh of Ukraine, RUKH, party, revival.

---

³ Чорновіл В. Виступ на Установчому з'їзді НРУ 10 вересня 1989 року. *Тисяча років української суспільно-політичної думки*: в 9-ти т. К.: Дніпро, 2001. С. 80.

⁴ Чорновіл В. Про соціально-політичну ситуацію в Україні і завдання Руху. *Тисяча років української суспільно-політичної думки*: в 9-ти т. К.: Дніпро, 2001. С. 251.